

Vargen dör av depression – en svensk konflikt

Emelie Geijstedt

Populärvetenskaplig sammanfattning av Självständigt arbete i biologi 2011

Institutionen för biologisk grundutbildning, Uppsala universitet

En svensk tiger brukar det ju heta men i det här fallet handlar det om vargen och svenskarna tiger inte, debatten är i full fart. Här kommer jag att beskriva hur det ligger till med den mytomspunna vargen i våra svenska skogar, vad den lider av för typ av depression och varför debatten är så pass het. Vargen är mycket inavlad och följdåkommorna av detta kallas för inavelsdepression.

Kan det vara så att vårt land är för litet för att både vargen och människan ska kunna samexistera? Måste man välja om man vill ha många fler vargar eller inga alls eller går det att kombinera detta på något sätt? Det är två centrala frågeställningar som debatten handlar om.

Vad krävs för att vargen ska klara sig?

För att vargen ska kunna klara sig bra på lång sikt behövs två saker; ett stort område där den kan leva i lugn och ro, och tillgång till fertila vargar att para sig med.

Hur ska då detta gå till? Sverige är ett stort land men stora delar av landet brukas av lantbrukare och rennäringen. Frågan är då om man kan ordna ett reservat för vargarna som är tillräckligt stort. Enligt forskare skulle det behövas ett område på mer än 1 000 km² för Skandinaviens vargar vilket motsvarar mer än 140 000 fotbollsplaner.

Varg

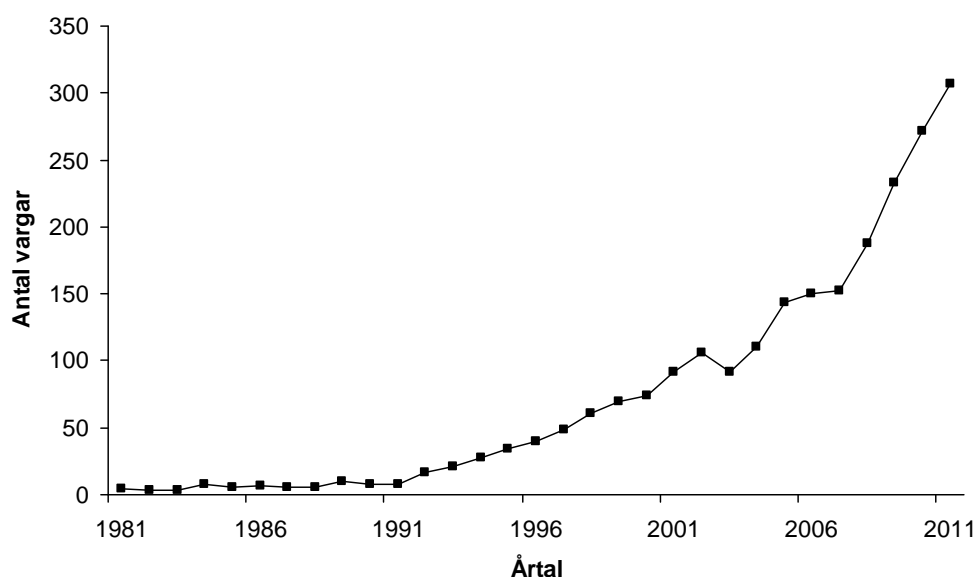
(*Canis lupus*)

Längd: 90-150 cm (svans: 33-50 cm)
Vikt: 20-80 kg (hane), 18-55 kg (hona)
Färg: grå/gulgrå
Kullstorlek: omkring 6 valpar
Familj: lever i flock

Eftersom det finns vargar i Finland och Ryssland vill Naturvårdsverket utreda om det finns möjlighet för dem att på egen hand sprida sig till Sverige utan att störa rennäringen. Renskötselområdet upptar nästan hälften av Sveriges yta. Detta medför svårigheter för en varg att ta sig ner till Mellansverige då eftersom skydds jakt förekommer. För om renskötaren ser att vargen skadar någon ren eller precis är på väg att göra det har renskötaren efter att försökt skrämman iväg vargen tillstånd att skjuta den. Detta kan ju göra det svårt för vargen att ta sig helskinnad ner till de svenska vargarna i de centrala delarna av den Skandinaviska halvön. Samma sak som renskötaren får göra för att vakta sina renar får alla ägare eller vårdare av tamdjur göra, så för att vargen ska klara sig bör den bara äta vilda djur. Även i de fall vargen inte utgör en uppenbar risk kan den skjutas olagligt av någon som ogillar dess närvaro.

Vargens utveckling i Sverige

Antalet vargar minskade under 1800-talet och 1966 ansågs den vara utrotad i Sverige. Men sen, efter 1991 började Sveriges vargantal att öka (Figur 1). Tyvärr blev vargen allt mer inavlad eftersom alla de vargar som fanns hade sitt ursprung i ynka tre individer. Inte konstigt att de blev inavlade. De fick färre valpar per kull och en del fick problem med ryggen och leder.

Figur 1. Antalet vargar på den Skandinaviska halvön under perioden 1981-2011. Modifierad figur utifrån O. Liberg, opublicerade data.

Nu är antalet vargar i Sverige omkring 300 men de lider fortfarande av en rejäl inavelsdepression som visar sig i form av defekter och följsjukdomar. Vargen lider inte bara av inavel, den har också problem med sin livsmiljö. Den lever helst i oländig skog men människans exploatering av livsmiljöer har gjort att vargen får mindre yta att leva på. Det här gäller inte bara vargen utan även andra organismer (växter, djur), och djur som kräver stora revir (som vargen gör) drabbas hårt. Sammanhängande delar av skog blir mindre vilket gör att vargarna kan bli färre. Blir vargarna färre kan enstaka dödsfall göra att den genetiska variationen minskar dramatiskt. Blir skogsområdena mindre blir också kontakten med människan vanligare vilket också bidrar till färre vargar eftersom människans aktiviteter utgör den största dödsorsaken för vuxna vargar. Anledningen till detta är både trafikolyckor eller uppsåtligt dödande i form av laglig och olaglig jakt.

Varför en konflikt?

Anledningen till att det över huvud taget är en konflikt kring vargens vara eller icke vara i Sverige beror på vargens interaktion med människan och människans intressen. Eftersom vargen ansågs vara utrotad 1966 och inte började sin återhämtning förrän 1991 har den under lång tid inte förekommit i de svenska skogarna och människorna är inte vana vid interaktioner med rovdjuret.

De som lever i närhet av vargar är mer negativt inställda till varg än de som lever på behörigt avstånd. Det har även påvisats att personer som inte jagar är mer positivt inställda till varg än jägare även om jägarna inte lever nära rovdjuret.

Anledningen till de negativa attityderna beror inte enbart på rädsla för vargen då jägarna i vargområden är de som är minst rädda för vargen, följt av jägare i andra områden och allmänheten. Räddast för varg är lokalbefolkningen i områden där det finns varg. En anledning till att jägare överlag är mer negativa till vargen är att vargen dödar deras hundar i skogen och att de konkurrerar med jägaren om bytesdjur. När det kommer till kunskapsnivån angående vargen ligger jägarna i de vargtäta områdena högst och de som varken jagar eller bor i närheten av varg har lägst kunskapsnivå om vargen.

Slutord

Eftersom konflikten har två dimensioner, en bevarandebiologisk och en social tycker jag personligen att det är viktigt att lyfta fram alla intressen i debatten.

Lästips:

Geijstedt E. 2011. Konflikten kring den skandinaviska vargstammen.

Självständigt arbete i biologi. Uppsala universitet